

Polányi Mihály a kémikus

Gábor Éva, szerk.: *Polanyiana 12, 1-2 (2003)*
ISSN 1215-6582

Tisztelettel adózom a mai világban egyre ritkább reneszánsz embertípusnak. A sokoldalú érdeklődés a szememben erény, és elfogadom, hogy az alkotó elme nehezen áll ellent a kísértésnek: ha már érdeklődik valami iránt, saját gondolatait is kifejti róla. A sokoldalúság persze könnyen csúszik át dilettantizmusba, de a kockázatot vállalni kell, mert ellentéte, a csőlátás nagyobb veszélyeket rejteget, miután könnyen vezet voluntarizmushoz, miközben akarata ellenére igyekszik megváltani a világot. Tiszteletet sugall tehát, ha John C. Polányi, a Nobel-díjas specialista amatőrnek nevezi édesapját, Polányi Mihályt, mert ezáltal elismeri a sokszor magányos kívülálló képességét arra, hogy a konvenciók mögé nézzen (117-118 old.), és sajátos nézőpontjából kiindulva, valóban új eredményekre jusson.

A *Polanyiana* legújabb számában kiváló specialisták, közöttük két Nobel-díjas (az ifjabb Polányi mellett Oláh György) és egy Wolf-díjas (Somorjai Gábor) tisztelegnek a reneszánsz tudós emléke, elsősorban kémiai tárgyú munkássága előtt. Ha el is tekintünk filozófiai műveitől, melyekre a kötet második része hangolódik (P.C. Goodman, Phil Mullins és Schiller Róbert cikkei révén) és csupán a molekulák tudományára összpontosítunk, akkor is feltűnő és impozáns az a sokoldalúság, mely Polányit jellemzi. Hargittai István Polányi szellemi hagyatékát Nobel-díjas tanítványaitól (Calvin és Wigner) és másoktól vett idézetek, valamint saját interjúinak segítségével vázolja fel. A

vegyész Polányi érdeklődése széles körre terjedt ki, a kémiai kinetikától (l. Bérces Tibor és Keszei Ernő tanulmányait) az elektrokémiáig (l. Inzelt György cikkét), a termodinamikától (l. Schiller Róbert cikkét) az adszorpcióval kapcsolatos munkásságáig (l. Beck Mihály és Füstöss László írásait), és mindenütt maradandó nyomot hagyott maga után. A cellulóz szerkezetére vonatkozó röntgen-diffrakciós kutatásai (l. Bényei Attila cikkét) a mára szerkezeti biológia néven meghatározó jelentőségre szert tett tudományágban tett első lépések gyanánt is értékelhetők. Személyes érzelmek is fűznek ehhez a munkához, miután néhány évvel később édesapám, Náray-Szabó István is sikerrel művelte e témát a berlini Kaiser Wilhelm Intézetben Polányi társszerzője, Herzog professzor irányítása mellett.

Sokan féltik ma a világot a természettudományok túlzott előretörésétől. Folyamatosan romlik a kémia megítélése, az utca embere fél a genetikailag módosított növényektől és állatoktól, a primitív mozilátogató szemében a robotika nem áldás, hanem az emberiséget fenyegető, félelmetes lények létrehozásának eszköze. Nehéz felvenni a kesztyűt és hűvös érveléssel megmagyarázni, hogy a veszélyeket eltúlozzák, hogy tudomány nélkül nincs jövő, de talán a legbiztatóbb út az, amelyen Polányi Mihály haladt: az egész világra rácsodálkozó, a dolgokat a maguk egységében szemlélő, de mégis részleteiben megérteni képes, érzelmeit és értelmét egységbe fonó emberé.

Náray-Szabó Gábor